
BOEKBESPREKINGEN

¶ Margriet Fokken en Barbara Henkes, *Sporen van het slavernijverleden in Groningen. Gids voor Stad en Ommeland*. Uitgeverij Passage, Groningen 2016, 128 pp. ISBN 978 90 5452 323 9.

€15,00.

¶ Gert van Klinken

De verwevenheid van de Nederlandse geschiedenis met de slavernij heeft in de afgelopen jaren meer aandacht van historici getrokken dan voorheen. Dat wordt tijd, want het betreft een fenomeen waar grote aantallen mensen bij betrokken waren. De totale Nederlandse bijdrage aan de trans-Atlantische handel wordt geschat op 550.000 tot slaaf gemaakte personen. Het merendeel van deze gedwongen migranten kwam uit Afrika, een relatief kleiner aantal uit Azië. De grootschaligheid van de slavernij wordt weerspiegeld in de tijdsduur. Nederlandse betrokkenheid bij zowel de handel als het plantagesysteem in West-Indië en Brazilië begon in de vroege zeventiende eeuw, en liep door tot de formele afschaffing van de slavernij in 1863.

Sinds 2002 staat in het Amsterdamse Oosterpark het door koningin Beatrix onthulde Nationaal Slavernijmonument. Er is bovendien een Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee) actief. Onderzoek op dit terrein wordt verricht door autoriteiten als Catherine Hall (Londen) en Stephen Small (Amsterdam). Ondanks al deze inspanningen blijft het twijfelachtig hoeveel kennis van deze geschiedenis inmiddels aanwezig mag verondersteld worden bij het bredere publiek. Dat is een lacune die ook de Nederlandse kerkgeschiedenis zich mag aantrekken. De aandacht voor het koloniale verleden, en als onderdeel daarvan voor de slavernij, lijkt beperkt tot enkele specialisten. Waar het vak binnen de opleidingen theologie met verminderde aantallen uren te maken krijgt, is mijn indruk zelfs dat de aandacht voor koloniale onderwerpen in het curriculum voor studenten is gedaald ten opzichte van enkele decennia geleden.

Academische kennis is één ding, het inbrengen daarvan in opleidingen en maatschappelijk debat een ander. Voor schrijver dezes betekende het lezen

van de in 2010 door de Universiteit van Yale uitgegeven *Atlas of the Transatlantic Slave Trade* een tamelijk ontvullende ervaring. De atlas brengt het thema met heldere zakelijkheid in beeld: herkomst en bestemmingen, doorgaanshavens, plantages, betrokken instanties. De voornaamste feiten bevinden zich allang in een database. Maar niet in mijn hoofd: voor een serieus tentamen over deze *Atlas of the Transatlantic Slave Trade* zou ik waarschijnlijk jammerlijk zijn gezakt. Ervan uitgaand dat ik in dat opzicht geen eenzame uitzondering vorm, valt aan de bekendheid met het onderwerp beslist het nodige te verbeteren. Een boeiend initiatief daartoe kwam in 2014 in Amsterdam, waar Dienne Hondius, Nancy Jouwe, Dineke Stam, Jennifer Tosch en Annemarie de Wildt een uitstekend geïllustreerd en toegelicht (wandel-)boekje publiceerden: de *Gids Slavernijverleden Amsterdam (Slavery Heritage Guide)*. Dit voorbeeld heeft nu navolging gekregen in Groningen, waar de aan de universiteit aldaar verbonden Margriet Fokken en Barbara Henkes nu eveneens een gids hebben uitgebracht (met inleiding van de Leidse hoogleraar vaderlandse geschiedenis Henk te Velde). Dat is niet toevallig, want in Groningen werd in 1622 de Kamer Stad en Lande opgericht, ofwel een gewestelijke afdeling van de West-Indische Compagnie. Tot dusver was de belangrijkste publicatie over dit onderwerp de in 1978 door prof. P.J. van Winter gepubliceerde studie *De Westindische Compagnie ter Kamer Stad en Lande*. Ook in Groningen valt de grootschaligheid op. De Kamer van de WIC vormde een belangrijke motor achter de economie van het gewest. Voor aanzienlijke families, zowel op het platteland als in de stad zelf, gold de Kamer als een lucratieve investering. Door de schaal van het bedrijf is het terugvinden van bronnen over het algemeen geen probleem. Wél blijkt dat traceerbare gegevens al vanaf de negentiende eeuw als pijnlijk ervaren werden, en daarom hooguit zijdelings aan de orde kwamen in historische terugblikken. Thomas van Seeratt (1676-1736), om een willekeurig voorbeeld te noemen, wordt vooral herinnerd als de man die de provinciale zeeveringen